100 ÅR MED GULDSMEDERI

C. ANTONSEN

1910 - 2010

Forord

Det er fra Jorden, det hele kommer, intense materialer med en kolossal udstråling. Materialer, som i kraft af deres fascinerende skønhed tiltrækker, fænger og udfordrer.

Guldet, med det glødende varme skær, og sølvet, med det kølige hvidlige skær, er begge materialer, hvis udstråling og skønhed er uden sidestykke. Materialer, som Jorden har skænket os, og som vi har lært at værdsætte, ikke mindst fordi de lader sig forme og i de rigtige hænder næsten er plastiske.

Diamanten uden farve, men med en uovertruffen evne til at vise os karakteren af det lys, som vi ellers ikke kan tage og føle på. Rubinen med dens uimodståelige dueblodsrøde farve, safiren med dens lysende, sitrende og kornblomstblå farve, og smaragden, grøn som en græsplæne lige efter det har regnet, intens og magtfuld i sin farve i dyb kontrast til perlen fra havet, med dens sarte, silkeagtige og hvidlige glans. Den brunorange glødende topas, den havblå akvamarin og den purpurfarvede ametyst. Et sandt orgie af udstråling.

Udstråling, ja, men uden lys ville det hele være intet. Uden lys ville alt være sort og dødt, med lys skabes intensitet og udstråling. Lyset giver os oplevelsen, ikke blot af farvernes intensitet, men også af genstandenes former – de uformelige klumper af guld og sølv og de ædle stenes retlinede, geometriske former, både som rå og slebne. Former, som inspirerer og udfordrer.

Udfordringen består i at kunne forme til de forestillinger, som vores fantasi afstikker, og bruge de andre materialer, som er nødvendige i den forbindelse, på en måde, som fører til målet.

Den udfordring lever vi med hver eneste dag i firmaet, og ved familievirksomhedens 100 års jubilæum har jeg derfor fundet det naturligt at se tilbage på de mange år, hvor engagerede håndværkere her har forsøgt at tage udfordringen op.

Jeg har bedt arkivchef Jørgen Thomsen fra Odense Stadsarkiv om at forme ordene om de 100 års guldsmederi, og jeg vil ved arbejdets afslutning først og fremmest sende en kærlig tanke til vore forgængere her i virksomheden, dernæst takke Jørgen Thomsen for at have taget udfordringen op med kort varsel – og til sidst takke vore kunder og de mange, som gennem årene loyalt, engageret og kreativt har medvirket til at forme ideerne på vejen fra værksted til kunde.

Claus Antonsen

Virksomhedens grundlægger, Carl Antonsen, portrætteret af Ann Holstein. Maleriet er udført i forbindelse med virksomhedens 75 års jubilæum.

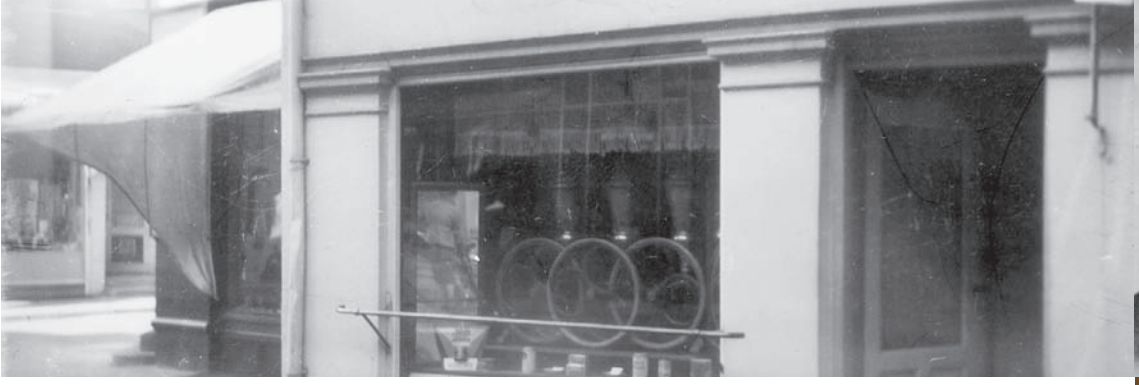

Facaden i Store Gråbrødrestræde 7A, hvor Carl Antonsen havde sin første forretning (til venstre), og Carl Antonsen som ung på sit værksted (til højre).

Da det hele begyndte

Onsdag den 9. marts 1910 slog en ny butik dørene op i Store Gråbrødrestræde i Odense. Det var i en nu forlængst nedrevet ejendom, nr. 7A.

Indehaveren var den unge guld- og sølvsmed Carl Antonsen, der var uddannet hos den lokale læremester Emil Hansen i Vestergade nogle år før. Carl Antonsen havde lejet sig ind på den ret ydmyge adresse hos en sadelmager.

Carl Antonsen var født i 1883 og vokset op i Odense, hvor hans far var kusk og senere savskærer, og han havde gået i Jernbanegades Skole.

Grundlaget for den nyoprettede virksomhed var langtfra prangende, men som nyudlært svend havde Carl Antonsen fået et tilbud, som han fandt det svært at afslå. En Odense-guldsmed var død, og hans enke ville derfor gerne afhænde mandens værktøj. Carl Antonsen skønnede, at det ville koste 6-700 kr., men da enken lod et par ældre guldsmede vurdere værktøjet, lod de øjensynlig nåde gå for ret og foreslog enken, at hun skulle sælge det til en ung mand i faget for bare 100 kr. Carl Antonsen havde sparet 85 kr. sammen og ville gerne have værktøjet, men manglede de sidste 15 kr. Det var der imidlertid råd for, da enkefru Mortensen meget gerne ville beholde sin afdøde mands værkstedsstol og et lodderedskab. Dermed lod handelen sig gennemføre, og Carl Antonsen kunne derefter transportere det nyerhvervede værktøj gennem byen på en trækvogn. I første omgang fandt det plads i et par skure i gården, hvor faderen boede.

Efter at være blevet udlært arbejdede Carl Antonsen først nogle år i Odense. Derefter rejste han i 1907 til det jyske og havde bl.a. pladser i Randers, Aalborg og Esbjerg – og i det vestjyske boede han på pensionat, hvor han mødte sin senere hustru, der hjalp til på pensionatet. Marie – som hun blev kaldt, fordi hun ikke syntes så godt om sit egentlige fornavn, Christofine - stammede fra Holstebro, men hun besluttede sig hurtigt for at flytte med til Odense.

Værktøjet var således indkøbt, nu var der også én til at passe butikken, når mester sad på værkstedet, og Carl Antonsen tog derfor allerede som 26-årig skridtet fuldt ud og nedsatte sig som selvstændig i fødebyen Odense. Og han gjorde det vel vidende, at der allerede var mange guld- og sølvsmede i byen – og deres butikker havde næsten alle en bedre beliggenhed omkring byens forretningsstrøg, end den Carl Antonsen i første omgang havde turdet binde an med.

Sukkerstrødåse, udført som lærlingearbejde af Carl Johan Antonsen og indgraveret med ordene "Til Mor fra Carl Johan og Far" samt monogram CA.

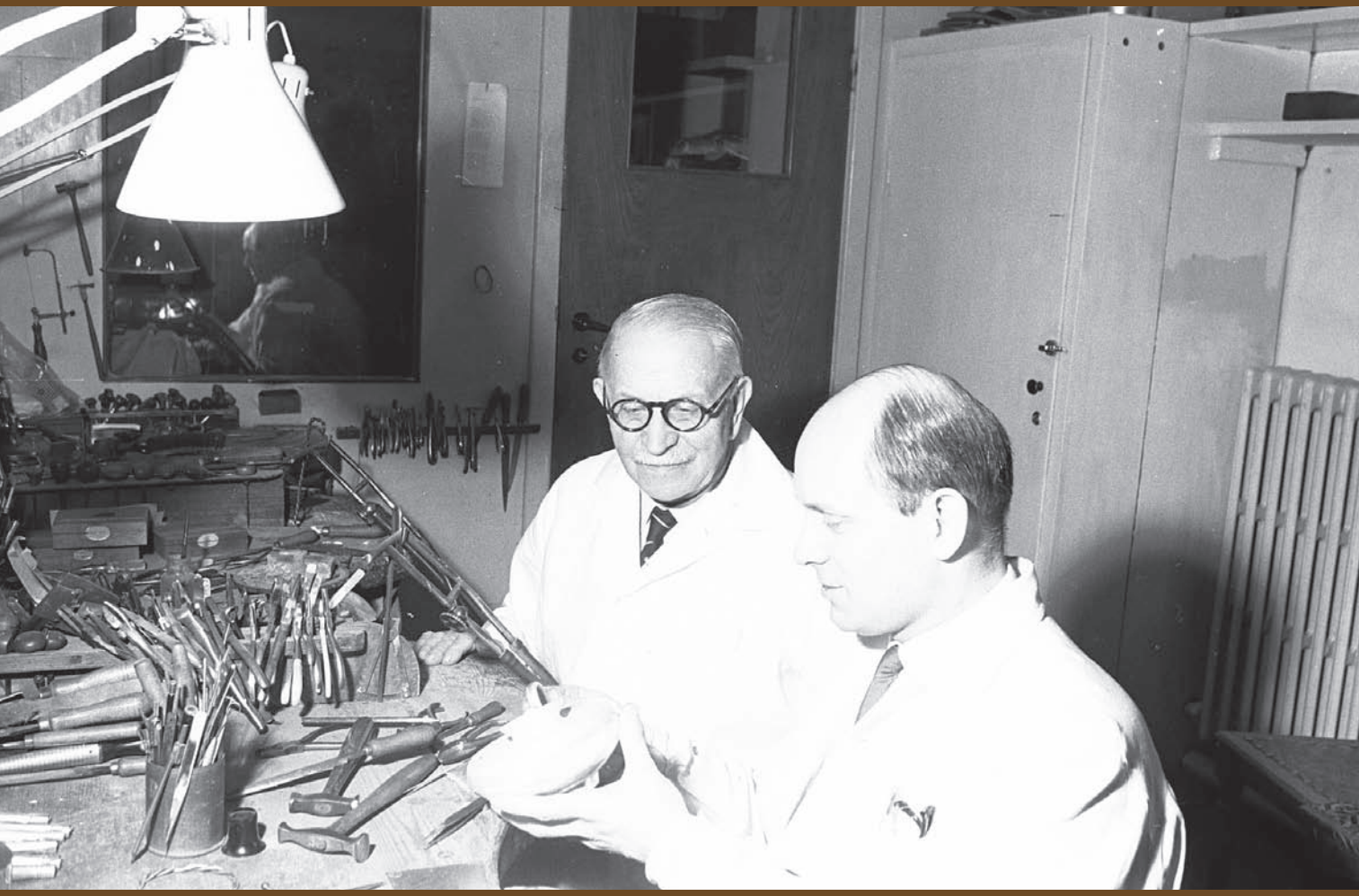

Carl og Carl Johan Antonsen på værkstedet ved firmaets 50 års jubilæum i 1960. Juniorchefen får kontrolleret et fint stykke korpussølv.

saa skal De købe en „Skjold“.
Fred. Rasmussen,
Dansk Cyclekomp. Kongensg. 37.

Carl Antonsen,
Juveler, Guldsmed og Graver,
overfor Vett og Wessel
Fest- og Brudegaver

Udsnit af forretningens anden facade i Vestergade en gang i 1920'erne (til venstre) og en annonce fra forretningens barndom (til højre).

Stolte traditioner

Odense var en by med lange traditioner for godt guldsmedehåndværk, da Carl Antonsen i 1910 åbnede sin butik og sit værksted i Store Gråbrødrestræde, og byen havde bl.a. i kraft af sin størrelse også klart domineret inden for branchen på Fyn i mange hundrede år.

Et af 1500-tallets fineste guldsmedearbejder – den pragtfulde kongekrone i guld og emalje med indlagte taffelsten og perler, der blev lavet til Christian IV.s kroning i 1596 – var således udført af guldsmeden Didrik Fuiren eller Fyring. Han havde været aktiv i Odense allerede før 1580, men flyttede formentlig omkring kroningsåret til København.

En væsentlig del af de sølvsmedearbejder, der er overleveret til os, og som har mere end 100 år på bagen, er kirkesølv, og da Odense Bys Museer for snart 30 år siden lavede en opgørelse over det fynske kirkesølv fra før 1875, viste det sig, at næsten halvdelen var lavet i Odense, men kun knap en femtedel i andre fynske byer. Man søgte med andre ord til Odense, når man ville have rigtigt kvalitetshåndværk.

Odense Guldsmedelaug har da også en lang historie, der i hvert fald kan føres tilbage til 1500-tallet. Laugets arkiv tyder på, at virksomheden i lauget i nogle perioder lå stille. Men da hele 12 guldsmedemestre i 1664 var trådt sammen for at genoplive lauget, viste det sig levedygtigt og fungerede nu uafbrudt, indtil det blev ophævet i 1861 i forbindelse med næringsfrihedens indførelse. Det er senere gendannet, men har nu langtfra samme betydning for den enkelte mester, som det havde i laugstiden.

Antallet af mestre svingede meget gennem årene. Ved folketællingen i 1787 havde byen øjensynlig fem selvstændige guldsmede, men i 1860 var der hele 13 af slagsen, og da Carl Antonsen første gang figurerede i Odense Vejvisers fagregister under rubrikken *Guldsmede og juvelerer*, var der 11 kolleger til den unge guldsmed.

Udviklingen af specialbutikker i Odenses centrum er en historie, der allerhøjst kan føres et par hundrede år tilbage. Og vi skal nok op i anden halvdel af 1800-tallet, før byens guldsmede som en følge af byens vækst indrettede egentlige butikker (og ikke længere kunne nøjes med deres værksteder).

Der var imidlertid hurtigt blevet tradition for, at den slags butikker, der først og fremmest tiltrak et købedygtigt publikum, lå på byens mest centrale forretningsstrøg, altså i gader som Vestergade, Nørregade og Kongensgade, og placeringen af Carl Antonsens første butik var således i sig selv usædvanlig.

Sølvvandkande udført af Carl Johan Antonsen en gang i 1950'erne – et godt eksempel på hans fine formsans.

Guldsmed
C. ANTONSEN
Graver
Sagfører
H.A.RASMUSSEN
1' Sal.
C. ANTONSEN
JUVELER
CARL ANTONSEN

Hurtig fremgang og ny adresse

I Odense Vejviser fra 1911 reklamerede Carl Antonsen for sin forretning med hovedordene *Guld- og sølvsmederi, Gravør-etablissement* og med tilføjelsen *Specialitet: Udførelse efter originale udkast*, og man tør ret sikkert tro, at salg af guldringe og sølvservice samt gravering har bidraget med en stor del af omsætningen, ligesom selvfølgelig tilpasninger og reparationer har givet arbejde på værkstedet. En væsentlig del af omsætningen stammede sikkert fra industrielt fremstillede produkter, som højst skulle tilpasses lokalt. Og endelig tyder noget på, at Carl Antonsen i de første år også udførte en del værkstedsarbejde for andre guldsmede.

I et interview ved forretningens 50 års jubilæum har Carl Antonsen fortalt om, hvordan han sammen med sin skolekammerat fra Jernbanegades Skole, den senere kendte maler Sophus Paulsen, i de første år smedede brocher i såkaldt "negersølv", dvs. oxyderet sølv i modsætning til det tidligere foretrukne, helt hvide og skinnende blanke sølv. Men ellers var det fynske publikum, fortalte Carl Antonsen, "temmelig forsigtig med en begynder, men det gik fremad, og noget havde vi da at bestille fra begyndelsen", ja engang "op mod jul var der så stor travlhed, at vi måtte arbejde igennem til kl. 7 morgen og efter en times søvn gå i butikken igen".

Allerede i 1910 havde det været nødvendigt at ansætte to værkstedsmedhjælpere, og efter knap tre et halvt år i Store Gråbrødrestræde vovede Carl Antonsen springet til byens absolutte hovedstrøg, hvor han i første omgang lejede sig ind i en butik i Vestergade 36, med en facade ud mod gaden, der var nogenlunde halvdelen af nutidens.

Og datidens kommunale skattelister afslører, at den nye satsning gav bonus. Allerede inden afslutningen af 1. verdenskrig var der ansat flere både på værkstedet og til at betjene kunderne i butikken, og indtjeningen var flerdoblet i forhold til de første år i Store Gråbrødrestræde. Med tiden vandt Carl Antonsen både ry for kvalitet og ordholdenhed.

Han var allerede i 1912 med til at stifte Fyens Stifts Guldsmedeforening, hvor han senere blev både kasserer, næstformand og formand, og det var ikke kun fagfællerne, der havde tillid til den solide håndværker. Kunderne lærte også hurtigt at værdsætte varesortiment og betjening i den nye butik i Vestergade 36, og alt tyder på, at Carl Antonsen mellemkrigsårene igennem havde en god forretning, trods betydelig konkurrence fra andre af byens førende guldsmede som Christophersen, Zinglersen og Surel. Antallet af guldsmede voksede i øvrigt i løbet af mellemkrigsårene, og f.eks. figurerede der hele 24 guldsmede og juvelerer i Odense Vejviser for 1930.

Overfor ses Carl Antonsen i døren til sin første forretning i Vestergade kort efter indflytningen i 1913. Herover til venstre et facadebillede fra begyndelsen af 1950'erne – der var på det tidspunkt endnu tobaksforretning i en del af den nuværende butik – og til højre et nyere billede af et af forretningens udstillingsvinduer.

Marmeladekrukke udført af Carl Johan Antonsen til Håndarbejdets Fremmes årsudstilling, 1957.

Carl Antonsen, 1883-1964, uddannet guld- og sølvsmed samt gravør, familiefirmaets grundlægger.

Carl Johan Antonsen, 1922-2006, uddannet sølvsmed med korpussølv som speciale, firmaets anden generation.

Claus Antonsen, f. 1946, uddannet guldsmed med juveler som speciale, tillige Diplom Gemmolog og Eksamineret Diamant Graderer, firmaets tredje generation.

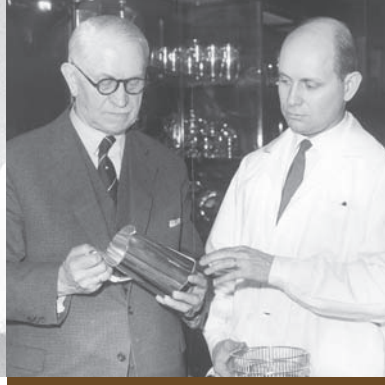

Tre generationer ved firmaets 75 års jubilæum (til venstre) og to generationer ved 50 års jubilæet (til højre).

En familievirksomhed

I 1944 ændrede virksomheden afgørende karakter. Carl Antonsens søn, Carl Johan, der var født 1922, var vokset op i familiens lejlighed på 2. sal i Vestergade-ejendommen, og han havde tidligt vist sig interesseret i at følge i faderens fodspor. Efter 10 års skolegang kunne han i 1938 forlade Giersings Realskole med real-eksamen, og han begyndte med det samme at arbejde på faderens værksted og fulgte samtidig undervisning på Odense Tekniske Skole. En egentlig lærlingekontrakt blev det til året efter, da Carl Johan Antonsen kom i lære som sølvsmed med speciale i korpussølv (lysestager, kander, fade, vaser o.lign.) hos firmaet Grann & Laglye i Kronprinsessegade i København. Læretiden i København var sat til 3½ år og begyndte den 1. september 1939, netop den dag, da den 2. verdenskrig brød ud.

Hos Grann & Laglye var Carl Johan Antonsen øjensynlig kommet på sin rette hylde, for ved læretidens afslutning i 1943 høstede han fagets højeste udmærkelser. Han blev tilkendt sølvmedalje for sit svendestykke, en sølvtekande med elfenbenshank, og han fik tilmed yderligere De Massmannske Søndagsskolers sølvmedalje samt guldvarefabrikant Bernhard Hertz' Legat, alt i alt de højeste præmier, det dengang var muligt at opnå for en nyuddannet sølvsmed.

I 1944 vendte Carl Johan Antonsen tilbage til Odense og blev med det samme beskæftiget på faderens værksted. Der var ingen slinger i valsen, og fra 1948 blev Carl Johan Antonsen medindehaver. Den unge sølvsmed var ikke i samme grad som faderen "af den gamle skole", og han stræbte meget tidligt efter at give virksomheden en drejning over i retning af at sælge egne produkter i et større antal – og vel at mærke produkter, der også var formgivet i huset.

I sine år som juniorpartner i virksomheden arbejdede Carl Johan Antonsen meget intenst med bidrag til forskellige konkurrencer. Og ikke mindst i 1950'erne indsendte han gerne produkter til konkurrencer inden for faget og inden for dansk kunsthåndværk, og han modtog ved flere lejligheder priser og udmærkelser for sine forslag, ja kort før forretningens 50 års jubilæum kunne man endda bryste sig af at have leveret et sæt, bestående af sukkerskål og flødekande i sølv, til Mr. J. Rockefeller, First City Bank i Wall Street i New York. Forklaringen var, at Carl Johan Antonsens arbejde havde været udstillet på Den Permanente, et nu forlængst lukket udstillingssted for dansk kunsthåndværk og kunstindustri ved Vesterport i København, hvor de indsendte genstande skulle igennem en censurkomité for at komme på hylderne. Der havde de amerikanske kunder set sættet, og på den måde oplevede virksomheden et lille eksporteventyr.

Sølvtekande, Carl Johan Antonsens svendestykke, december 1942.

Odenses borgmesterkæde, tegnet af arkitekt Bent Helweg-Møller og udført af Carl Johan Antonsen 1953.

Spænde udført til Fyns Stifts nye bispekåbe i år 2000, tegnet af Claus Antonsen og udført på guldsmediens værksted.

Odense Universitets og senere Syddansk Universitets rektorkæde, tegnet og udført af Carl Johan Antonsen – her vist med universitetets nye segl, levendegjort på medaljonen af Claus Antonsen 2002.

Carl Johan Antonsen ciselerer medaljonen til Odenses borgmesterkæde (til venstre) og udsnit af Bent Helweg-Møllers originaltegning (til højre).

Odenses borgmesterkæde

Nyorienteringen i familiefirmaet var således allerede i fuld gang, da det i sommeren 1953 kom frem, at de kommunale administrationschefers forening i Odense ønskede at markere indvielsen af den nye byrådssal senere på året ved at overrække en borgmesterkæde til byen og dermed til dens mangeårige borgmester, socialdemokraten I.Vilh. Werner. Gentofte havde fået en sådan kæde i 1934, og da det nye rådhus på Frederiksberg blev taget i brug i maj 1953, havde man taget ideen fra Gentofte op. Det samme gjorde sig altså nu gældende i Odense, og her var det rådhusudvidelsens arkitekt, Bent Helweg-Møller, der havde påtaget sig at tegne den nye kæde. Helweg-Møller havde i den forbindelse forestillet sig, at kædens medaljon skulle udføres af den kongelige medaljør, Harald Salomon i København, men det viste sig snart, at det ikke var økonomisk gennemførligt for de midler, som administrationscheferne havde til rådighed.

Men Carl Johan Antonsen havde i sin læretid i hovedstaden stiftet bekendtskab med den teknik, der skulle til for at udføre medaljonen, og hele udførelsen af borgmesterkæden blev således Carl Johan Antonsens værk. Den blev overrakt til borgmester Werner i forbindelse med det første møde i den nye byrådssal den 7. september 1953.

Kæden vejer lige ved 1 kg og er fremstillet af forgyldt sterlingsølv. Der er tale om et af de største guldsmedearbejder, der er udført i Odense i moderne tid, og arbejdet omfattede bl.a. omkring 2.000 lodninger. Medaljonen forestiller byens gamle segl i en udgave, der er kendt fra midten af 1600-tallet, men som har ældre rødder, og som viser Knud den Hellige med rigsæble og liljebanner, skrævende over en lilje. Medaljonen bæres i kæden af fabeldyret den fynske lindorm, og kædens midterste led er også udsmykket med en lilje, mens de øvrige led er beregnet til indgravering af de skiftende borgmestres navne.

For guldsmed Antonsen var det utvivlsomt god reklame at udføre dette store arbejde, men samtidig understregede det også ønsket om at holde det traditionsrige guldsmedehåndværk i fokus i virksomheden. For som Carl Johan Antonsen en gang udtalte: Han var vokset op i en by med adskillige gamle guld- og sølvsmedeforretninger og ”så varerne gå igen fra vindue til vindue. Siden læste jeg i et svensk tidsskrift, at det i grunden var tåbeligt bare at sidde og vente på kunderne i stedet for aktivt at drage dem til sig ved det, man kan lave, som de andre ikke har”. Det blev klart den nye ledetråd for forretningens udvikling, men der blev faret med lempe. Hellere for forsigtig end det modsatte, sagde Carl Johan Antonsen, for kunderne skulle nødig sige: ”Duer ikke, men den gamle kunne”.

Den oprindelige medaljon til Odense Universitets rektorkæde, udformet efter idé af rektor Mogens Brøndsted og ciseleret af Carl Johan Antonsen.

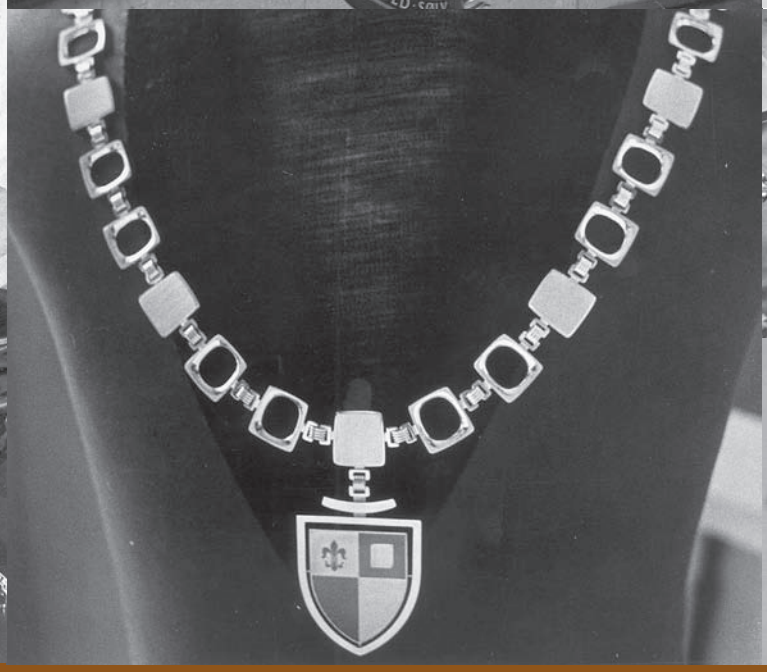

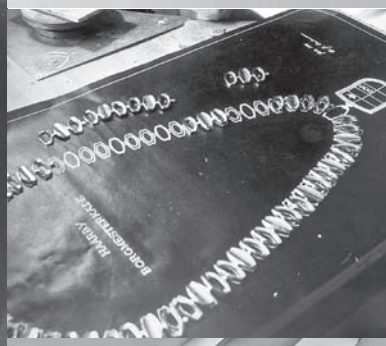

Carl Johan Antonsen med eksempler på hans vidtfavnende evner som formgiver og håndværker.

Sølvhalssmykke, monteret med sølv- og ibenholtskugler, udført af Carl Johan Antonsen (til venstre). Forretningens udhængsskilt i Vestergade (til højre) anvendes samtidig som firmaets bomærke.

Nye opgaver

Ved forretningens 50 års jubilæum var navnet Antonsen blev synonymt med de begreber om kvalitet, tillid og troværdighed, som grundlæggeren til stadighed holdt i hævd, og Carl Johan Antonsens lyst til at styrke forretningen som stedet for det unikke håndværk havde kun styrket den yderligere. Da velstandsstigningen i samfundet samtidig havde betydet, at mange flere nu købte sølvvarer, gav forretningen et solidt grundlag for to generationers udkomme. Det var således ikke tilfældigt, at man i midten af 1950'erne udvidede forretningen, hvilket betød, at der nu ikke længere var plads til andre handlende på adressen Vestergade 36. Ejendommen som helhed havde Carl Antonsen købt helt tilbage i begyndelsen af 1920'erne.

Et par år før butiksudvidelsen tegnede Carl Johan Antonsen også det udhængsskilt, som stadig pryder forretningsfacaden (og bruges som logo), og som viser guldsmedehåndværkets værktøj i en forgyldt hæderskrans. Skiltet vejer 30 kilo og er smedet på virksomhedens eget værksted. Der var gjort studier til det både i Gamla Stan i Stockholm og i Amsterdam, og forgyldningen var udført sådan, at den længst mulige "levetid" var sikret. Det skulle jo ikke være en 14 dages fornøjelse, så jeg måtte gå grundigt til værks, fortalte Antonsen, da skiltet var hængt op – i tydelig opposition til de mange neonreklamer, som på den tid var i højsædet.

I 1966 blev Odense universitetsby, og byens stolthed over den nye uddannelsesinstitution blev tydeliggjort for alle ved indvielsen den 15. september 1966, da borgmester Holger Larsen overrakte en rektorkæde til det nye universitets første rektor, professor Mogens Brøndsted. Kæden var både tegnet og udført af Carl Johan Antonsen. Den er udført i 14 karat guld, og medaljonen viste et stiliseret, frugtbringende fynsk æbletræ på en baggrund af mørkeblå emalje samt det nye universitets valgsprog, der var komponeret over forbogstaverne i det latiske navn for Fyn, Fionia: Fructus Increscit Opera Novo In Agro, dvs. Frugten vokser frem ved arbejdet på den nye mark. Den anseelse, Antonsen havde vundet ved fremstillingen af byens borgmesterkæde, kunne han nu bygge videre på, og markeringen af virksomhedens resultater på dette område fortsatte bl.a. med tre borgmesterkæder til Assens, Hårby og Glamsbjerg kommuner, givet som en gave fra Assens Bank ved bankens 75 års jubilæum i 1971, alle udført i 14 karats guld og med de nye kommuners våben som vedhæng. Og selv om tiden havde været knap, havde arbejdet været spændende, fortalte Carl Johan Antonsen, da resultaterne forelå: "Man er da glad for sådan en henvendelse, der vel også er en følge af ens fortid. Jeg har altid meget gerne villet drive forretning i højere grad i tilknytning til håndværket end til den rent kommercielle side af sagen". Senere udførte Antonsen også en formandskæde til Centralforeningen af Hotelværter og Restauratører i Danmark.

Sølvlysestager, tegnet af Carl Johan Antonsen og stadig i produktion.

Claus Antonsens svendestykke, 1966.

Fra virksomhedens ædelstenslaboratorium (til venstre) og eksempler på Claus Antonsens store lidenskab, de ædle stene (til højre).

Generationsskifte i flere omgange

Forretningens grundlægger, Carl Antonsen, døde i 1964 efter et par års tiltagende svagelighed, 81 år gammel. Næsten til det sidste havde han fulgt arbejdet i virksomheden, og han havde forlængst kunnet forvisse sig om, at hans søn forstod at hævde forretningens ry som en solid bastion for håndværket.

Tredje generation, Claus Antonsen, der er født i 1946, kom allerede som barn meget i virksomheden, og Carl Antonsen forsømte ingen lejlighed til at vise ham, hvad man arbejdede med på værkstedet. Noget pres for at vælge samme levevej mener Claus Antonsen nu ikke, at han blev udsat for – det endte bare sådan. Og da Claus Antonsen var færdig med sin realeksamen på Mulernes Legatskole i 1962, var vejen da også banet. Faderen havde skaffet en læreplads i juveler- og guldsmedevirksomheden Th. Frederiksen & Søn i Købmagergade i København, og Claus Antonsen fik her en grundig uddannelse på et værksted med fire svende og tre lærlinge. Læretiden var på godt fire år, men i modsætning til faderen blev Claus Antonsens speciale juvelerarbejder. Hans svendestykke var et armbånd i 18 karat hvidguld, bestående af 13 led, som senere er blevet indfattet med 13 ametyster og ikke mindre end 156 brillanter, og resultatet af svendeprøven var særdeles tilfredsstillende. Claus Antonsen kunne nemlig ligesom faderen indkassere fagets højeste udmærkelser, nemlig en sølvmedalje og Bernhard Hertz' Legat.

Efter udstået læretid arbejdede Claus Antonsen godt et år i Georg Jensens butik på Strøget i København, hvor han bl.a. stiftede nærmere bekendtskab med firmaets salgsarbejde. Det blev også til ½ år i firmaets afdeling i London og ca. et års ansættelse hos en juveler i München, før han i 1971 vendte hjem til familiefirmaet i Odense. Efter læretiden tog Claus Antonsen supplerende uddannelser som Diplom Gemmolog og som Eksamineret Diamant Graderer og supplerede derved de kvalifikationer, som allerede var i firmaet.

Også denne gang kom det til et glidende generationsskifte, men det var ifølge Claus Antonsen ikke synderlig svært. Selvfølgelig var der – frem til faderen i slutningen af 1990'erne trak sig tilbage fra arbejdet – nu og da uenighed om, hvilken vej man skulle gå og ikke mindst hvor hurtigt, men da der var enighed om at udvikle virksomheden med den vægt på unika, som var kommet i centrum fra 1950'erne og frem, har det ikke været så svært igen. Der skal selvfølgelig være meningsbrydninger mellem generationerne, siger Claus Antonsen: "Meningsbrydningen bør dog naturligvis bygge på en stærk menneskelig respekt for hinanden. Vi yngre skal forstå, at de ældre har en erfaring og en baggrund, som kan blive os til uvurderlig støtte, mens det på den anden side er lige så vigtigt, at de ældre ikke bremser de unges initiativer eller slår deres gå-på-mod i stykker".

Sølvmedalje, det synlige bevis på den højeste udmærkelse ved svendeprøven.

Guldsmederi med diamanter, ædle stene og perler.

Lås til perlekæde, udført af en Tahitiperle og 14 karat guld, formet som en elefant (til venstre). Armring i guld med 120 perler (til højre).

Ædelsten og nye smykker

Helt fra 1960'erne begyndte man i virksomheden at interessere sig for indkøb af ædle stene, og da håndværksforarbejdede smykker jo gerne skal give en varig glæde, tør man tro, at hver en sten, der den dag i dag bliver købt til brug på værkstedet, har været igennem en benhård kvalitetsvurdering. Kun det bedste er nemlig godt nok at sælge videre.

Populært sagt har Claus Antonsen lige siden læretiden været bidt af en gal diamant, men i øvrigt udstrækker hans kærlighed til de ædle stene sig til mange andre former end diamanten. Hans fascination af ædelsten har gennem årene givet sig mange forskellige udslag. I 1983 kunne man fra værkstedet således præsentere en ny serie af smykker, der i princippet var ganske simple, idet de bestod af et skålformet stykke guld med en perle i fordybningen.

Man var godt klar over, at man ved at hælde smeltet guld i koldt vand kunne opnå de mærkværdigste former på guldet, og da guldpriser og arbejdsløn kunne gøre det vanskeligt at bruge alt for lang tid på alle smykker, kom tanken om at arbejde videre med det hurtigt størknede guld, der havde været en tur i det iskolde vand.

Langtfra alle de "skaller", der kom ud af guldets kuldechok, kunne bruges til smykker, men ved at gentage forsøgene blev succesraten stadig højere, og i løbet af nogle måneder havde man så fået fremstillet en hel række af smykker i unikke former, med halskæder, vedhæng, ringe, brocher, øreringe, manchetknapper og meget mere – og præsenterede dem på en særudstilling i butikken. Nogle af dem var forsynet med barokke japanske ferskvandsperler, såkaldte biwaperler, mens der i andre tilfælde blev brugt opaler i geometriske former eller sågar brillanter. Generelt var man dog forsigtig med at overbrodere skallerne, da det i så fald ville gå ud over farvespil og naturform. Og det hører med i billedet, at man på denne måde fik lavet meget forskelligartede smykker til meget varierende pris, så man nærmest kunne sige, at her var noget for enhver smag.

De unikke smykker laves også meget gerne efter kundernes individuelle ønsker, for mange kunder efterspørger tydeligt det unikke og helt individuelle smykke.
Et unikt smykke er også en kærlighedserklæring, og et ægte smykke er den buket roser, der aldrig visner. Den emotionelle værdi betyder ofte langt, langt mere end den pengemæssige, siger Claus Antonsen, der siden 1971 har fulgt utallige smykker på vejen fra værksted til butik. Det årlige påskesmykke, Årets Påskeæg, er ét eksempel på den slags unikasmykker.

Hvidguldsring med stor brillantslebet diamant.

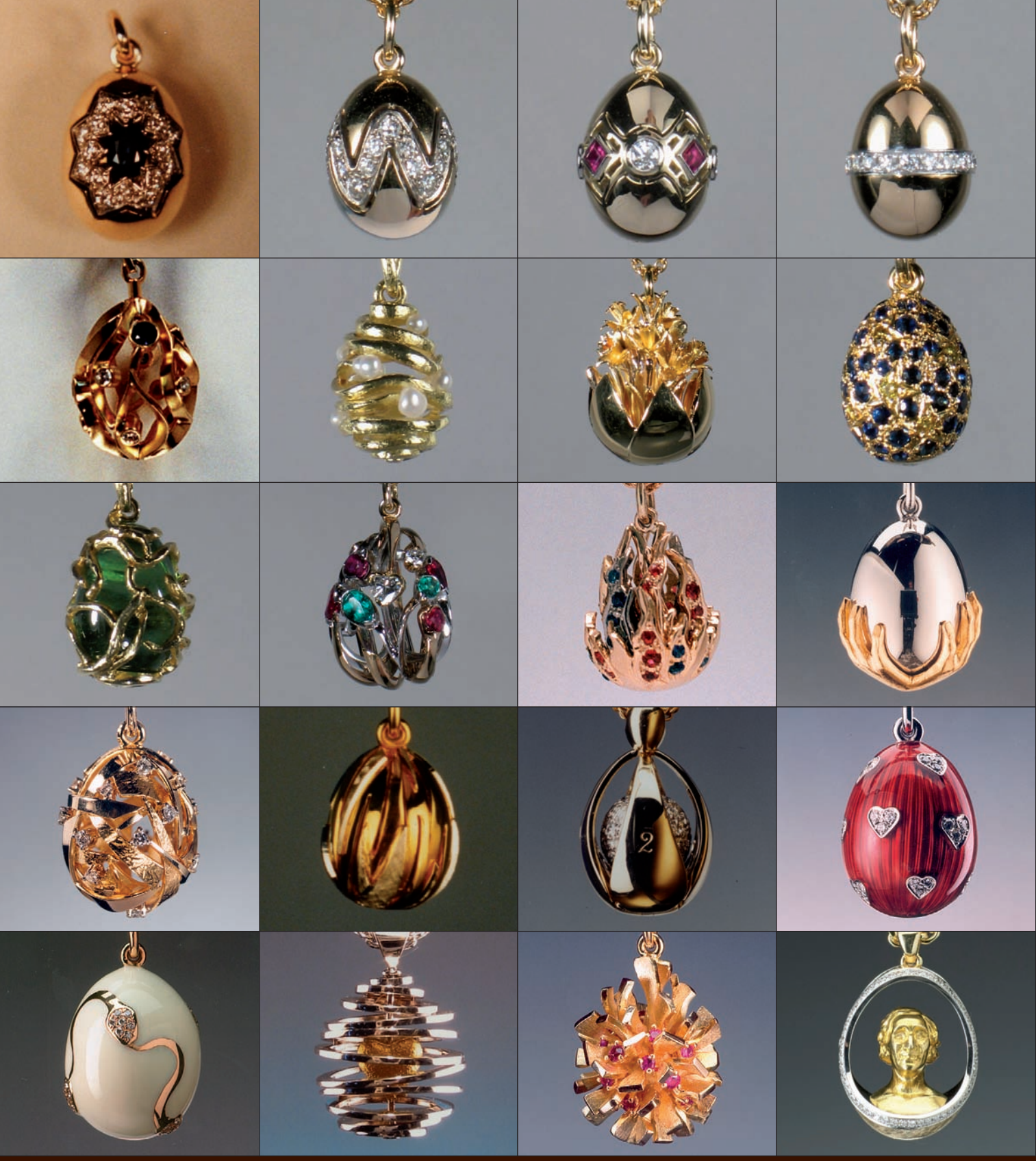

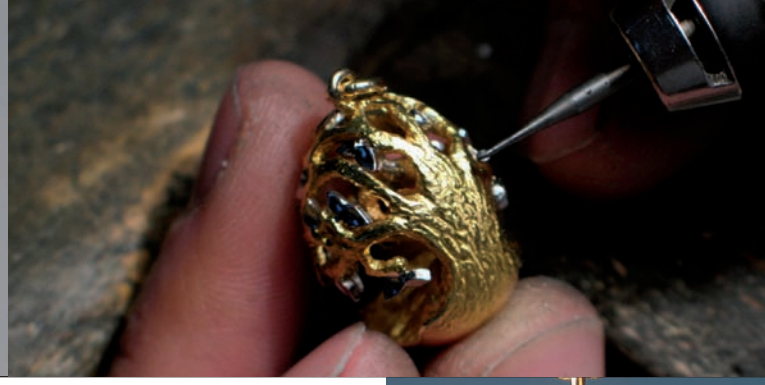

Påskeæg

Inspirationen til unikasmykkerne Årets Påskeæg – som man påbegyndte fremstillingen af i 1984 – kom fra den gamle russiske guldsmed Carl Fabergé, der som hofjuveler for den russiske zar skabte vidunderlige diamantbesatte påskeæg.

For Claus Antonsen var udfordringen at skabe noget tilsvarende, måske i lidt mindre format, men under alle omstændigheder et stykke fremragende kunsthåndværk, som kun fandtes i dette ene eksemplar. En omtale af det sjældne påskeæg kunne også bidrage til at gøre virksomhedens værksted bedre kendt.

Da det første påskeæg blev omtalt i avisen lidt før påske i 1984, ringede der straks en dame, som ville købe det. Hun havde faktisk kun set det i avisen, men det var åbenbart nok, og det var så en aftale. Claus Antonsen måtte dog skynde sig at tilføje, at hun ikke kunne få ægget leveret før påskelørdag, for det skulle udstilles i butikken, så man netop fik tilfredsstillet den interesse for ideen, som man kunne spore.

Det var ganske åbenbart en god idé, man havde taget op, og ved Odenses 1000 års jubilæum i 1988 brugte man Odenses gamle segl som en del af udsmykningen af ægget. På den måde var der også en forbindelse over til den borgmesterkæde, som Carl Johan Antonsen havde udført et kvart århundrede tidligere.

Fra og med 1993 har man hvert år taget udgangspunkt i et begreb og et budskab og på den baggrund frembragt et storslået og unikt smykke. I forbindelse med H.C. Andersens 200 års fødselsdag i 2005 blev hans buste eksempelvis indføjet i ægformen.

Arbejdet med påskeægget begynder normalt allerede i efteråret, og når der først er undfanget en idé til det nye års unikasmykke, diskuteres det indgående på værkstedet, hvordan den nærmere formgivning skal ske, så der virkelig kan blive tale om "et smykke med mening". En åben dialog og en spændende proces, der indbefatter alle i virksomheden, og hvor det bedste teamwork viser sin styrke.

Projektet er lykkedes til fulde. Alle 26 hidtil producerede påskeæg er solgt, og ejermændene kan være sikre på, at deres smykke kun findes i dette ene eksemplar. Også denne aktivitet har været med til at placere virksomheden som et sted, hvor håndværket sættes i højsædet.

Værkstedet

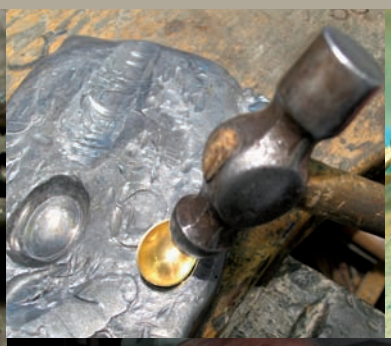

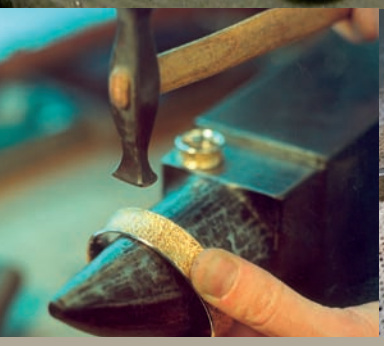

Indtryk af arbejdet på guldsmediens værksted, hvor mange forskellige hjælpemidler og teknikker tages i brug, og hvor der hele tiden er fokus på den håndværksmæssige proces fra idé til færdigt smykke. Her saves og smedes, her bukkes og files, her støbes og loddes, og her indfattes for blot at nævne nogle af de greb, guldsmeden skal beherske. Alt sammen for at udfolde de mange muligheder, der ligger i de fornemme materialer i kyndige håndværkeres hænder.

Smykker

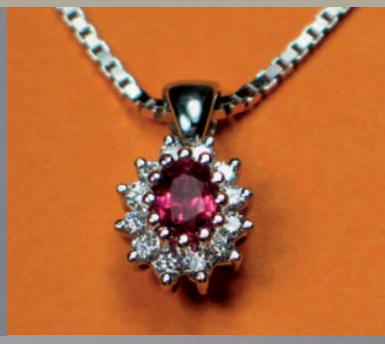

Større og mindre smykker i mange varianter fra guldsmediens eget værksted – studier i formskønhed. Udtryk for kreative håndværkeres fantasi og drømme og for deres evne til at realisere dem – undertiden også lavet i dialog med den enkelte kunde. Men altid sådan, at det enkelte smykke har sit særpræg.
Når fagets muligheder er afprøvet, og de flotte materialer er aflokket deres muligheder, spiller materialer og forarbejdning sammen i en højere enhed.

Kirkekunst til forskellige fynske kirker: Alterstager, hjælpekande, dåbsfade med kander og oblatæske.

Alterdisk (til venstre). Arbejde med tornekrans til alterstager (til højre).

Kirkesølv – officielle opgaver

Tilbage i tiden var sølv bestemt ikke hvermandseje, og en meget stor del af de sølvting, som er mere end et par hundrede år gamle, har forbindelse til landets kirker. Kirken er som bekendt en af vore væsentligste kulturbærere, og derfor gør det ondt at læse om stjålet kirkesølv. I andre tilfælde er baggrunden for nyt kirkesølv mere glædelig. Også i nutiden ønsker man at føje nyt til kirkens kulturarv.

Både Carl Johan Antonsen og Claus Antonsen har udført opgaver inden for kirkesølvets helt specielle verden og har i 1990'erne bl.a. leveret nyt kirkesølv til kirkerne i Munkebo og Skeby og senere også til Vigerslev Kirke og til Vor Frelsers Kirke i Ejby ved Odense. Efter et tyveri har Claus Antonsen også fået lov at stå for fremstillingen af nye lysestager og et nyt dåbssæt til Langesø Skovkapel. Disse arbejder ligger egentlig uden for Claus Antonsens uddannelsesområde og nærmere faderens arbejde som korpussølvsmed, men de har måske ikke mindst derfor optaget sønnen meget. For lysestagernes vedkommende har han således taget udgangspunkt i et stiliseret træ fra skoven og forsynet det med en tornekrans, og med hensyn til dåbsfadet med den tilhørende kande er inspirationen også hentet lige uden for skovkapellets dør, nemlig i de smukke nøkkeroser, som hver sommer ses blomstre på søen. Når dåbsfadet spejler lyset ind i bunden af kanden, ses kanden som en svævende blomsterknop fra nøkkerosen, et effektfuldt synsbedrag, der har vakt stor glæde på stedet.

En helt særlig opgave fik Claus Antonsen omkring årtusindskiftet, da menighedsrådet ved Skt. Knuds Kirke havde besluttet at få lavet en ny bispekåbe, som var klar til at blive taget i brug påskedag 2000. Claus Antonsen formgav her kåbens spænde. Kirken og menneskeheden er samlet i en cirkelform, omvundet af flimrende guldtråde. Kirken er symboliseret i spændets kløverbladsform, menneskene ved indgravering af ganske små Odenseliljer i fire fornemme smaragder, som er anbragt på korset. Hulspejlet i baggrunden er indlagt med lilla emalje, da lilla normalt er biskoppens farve, og under emaljen anes det segl, som nutidens fynske biskop bruger. Herved kommer kirken til at tegne baggrunden for den menneskelige kultur.

Endelig bør det nævnes, at Claus Antonsen i 2002 har formgivet en ny medaljon til Syddansk Universitet, da man efter navneændringen (fra Odense Universitet) ønskede en tilpasning til nutiden. Den nye medaljon er udført i 14 karat gult og hvidt guld med dybblå emalje som baggrund og viser universitetets bomærke med engelsk tekst: University of Southern Denmark (se side 12). Bladene på kundskabens træ er slebet på en særlig måde, så det ser ud, som om de blafrer, når medaljonen bevæges.

De officielle opgaver løfter stemningen på værkstedet, og man fornemmer tydeligt glæden, når Claus Antonsen pointerer, at det har været sjovt for firmaet at udsmykke både byen, kirken og skolen.

Alterkande, tegnet af Claus Antonsen.

Guld- og sølvsmediens facade og interiør.

100 år med håndværk i højsædet

Ved 100 års jubilæet står familievirksomheden i fuldt flor, og i forbindelse med jubilæet laves der da også en udstilling af nogle af de mange fornemme produkter, virksomheden har lavet gennem årene, og hvoraf kun et fåtal er omtalt på disse sider. Typisk nok drøftes tilrettelæggelsen af en sådan udstilling i lang tid i forvejen i virksomheden, helt ned til den enkelte udstillingstekst, og man fornemmer klart det stærke element af teamwork og engagement, der også her udfoldes.

Selvfølgelig har man også til udstillingen frembragt noget helt særligt, en kunstnerisk udført udgave af det kæmpemæssige insekt, en guldsmed – hvad ellers? Der er tale om et 18 karats hvidguldssmykke. Til vingerne er brugt fire opaler, der stråler i et sandt farveorgie, og kroppen og halen er indfattet med et utal af små brillanter. Hermed viser man respekten for det ældgamle fags bedste traditioner, men samtidig opfatter man det som en udfordring at anvende et nutidigt, om end ikke nødvendigvis vildt moderne eller særpræget formsprog. Som en selvfølge tager man også moderne teknikker til sin hjælp, hvor det synes velegnet, og normalt søger man at ramme et formsprog, der er båret af tidløs elegance.

Ser man tilbage i virksomhedens historie, er der – som antydet på de foregående sider – både tale om fortsatte traditioner og stadige fornyelser. I 1980'erne vendte man efter ca. 50 års pause tilbage til at deltage i det formelle uddannelsesarbejde inden for faget ved at tilbyde lærlingepladser på eget værksted. Tankerne herom havde spøgt i årevis, men blev aktualiseret, da en ung mand sammen med sin far kom for at forhøre sig om muligheden for en læreplads på stedet. Den unge mand medbragte en række arbejder, han havde lavet med primitivt værktøj hjemme i kælderen, og da han efter en aftalt prøvetid viste sig at have anlæg for faget, kom han i lære som den første lærling på stedet siden 1930'erne. Siden da har man hos Antonsen udlært fem guldsmedelærlinge. Alle er ved den afsluttende svendeprøve belønnet med medaljer. Uddannelsen er for tiden på 3½ år, og ved jubilæet er der to lærlinge under uddannelse. Under uddannelsesforløbet forsøger man at give dem en bred indføring i alle fagets krinkelkroge, og de to lærlinge får således daglig sparring af både mester selv og af ankermanden på værkstedet, den meget kreative guldsmed Philip von Stein, der har været ansat som svend siden august 1995. Han er 41 år og uddannet i design på Southampton Institute of Art and Design og senere i juvelerdesign på Epsom School of Art and Design lige uden for London, inden han i 1991 flyttede til Danmark, hvor han så blev uddannet som guldsmed og efterfølgende fik ansættelse hos Antonsen.

➔

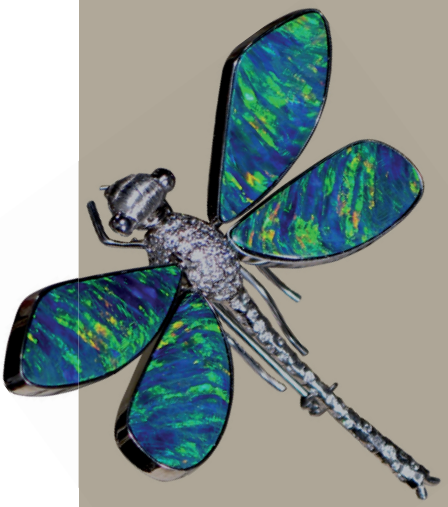

Kreativitet i jubilæumsåret – den fornemme guldsmed fra firmaets eget værksted.

Et blik ind i firmaets livsnerve – værkstedet.

Claus Antonsen kan virkelig tale sig varm, når han glæder sig over holdspillet på værkstedet og uddannelsesaktiviteterne i huset: ”Det er virkelig en fornøjelse at arbejde med de unge mennesker, når man fornemmer, de har lysten, viljen, evnen og gå-på-modet til at ville tilegne sig faget, og når de er blevet færdige, har jeg gerne givet dem en bog, hvor jeg har skrevet mit motto: At når viden og kreativitet forenes med initiativ og virkelyst – fremmes udvikling”.

Den åbne dialog og teamworket omkring den kreative proces er i øvrigt ikke kun begrænset til virksomhedens værksted, men gælder i lige så høj grad for salgsarbejdet i butikken og for det samspil, som man hele tiden gerne vil have mellem værksted og butik. I butikken består den faste stab ved jubilæet af Anne Johansen og Else Marie Schjerning, som med stor frihed og kreativt engagement former en meget vigtig del af virksomhedens ansigt udadtil – udstillingsvinduerne mod Vestergade.

I mødet med kunderne lægger man vægt på begreber som kvalificeret, venlig og ærlig betjening og service. Her gælder det om at høre mest muligt om kundernes forestillinger om det attråede smykke og så vejlede ud fra det mangeårige kendskab til håndværkerens muligheder. Derefter går vejen måske tilbage til værkstedet, hvor ideerne drøftes, inden kunden bliver præsenteret for et forslag – eller processen kan være helt omvendt og begynde med en altid omhyggelig og kritisk udvælgelse af den eller de enkelte diamanter, ædle stene eller perler til et smykke og en åben og kreativ proces på værkstedet, hvor man forsøger at se mulighederne i netop denne gave fra naturen. I så fald gør man meget for at formidle baggrunden for de trufne valg videre ud til kunderne i butikken. Værdien af et stærkt samspil mellem butik og værksted rummer både gensidig respekt og fantasifuld søgen.

Alt i alt må det siges, at virksomheden ved 100 års jubilæet repræsenterer de gamle traditioner fra faget og forgængerne på fornem vis, men samtidig har formået at følge med tiden på en overbevisende måde – og har fundet en niche, hvor det er glæden ved og respekten for det egentlige håndværk, der først og fremmest sættes højt.

Selv om mangt og meget i den omgivende verden – også inden for guldsmedefaget – betragtes med en vis skepsis – så er det i Vestergade 36 begejstringen for faget og dets muligheder og forpligtelsen til at være med til at bringe faget videre, der for alvor er grundtonen. Kun på den måde kan man jo være med til at sikre, at også fremtidens kunder, når de kommer på besøg i butikken, får chancen for et kig ind i den eventyrets verden, som det hele drejer sig om.

© Claus Antonsen og Jørgen Thomsen 2010
Tekst: Jørgen Thomsen
Layout: Format a/s, Odense
Billeder: Alle de anvendte billeder beror i virksomheden i digital form og en stor del af dem også på Odense Stadsarkiv. En række af de anvendte billeder stammer fra Fyens Stiftstidendes pressefotosamling på Odense Stadsarkiv.
Tryk: Tryk Team, Svendborg.
ISBN 978-87-993718-0-8

C. ANTONSEN
GULD- & SØLVSMEDIE

Vestergade 36 · 5000 Odense C · Tlf. 66 12 08 91
www.guldsmed-antonsen.dk